

- научно-практической конференции. – М.: Общероссийская общественная организация “Федерация психологов образования России”, 2007. – С. 60-65.
5. Трошагин М. И. Личностно – ориентированный подход в обучении и проблемы его реализации / М. И. Трошагин // Воспитание школьников, № 11, 2008. С. 47 – 57.
 6. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская - М.: Сентябрь, 1996. – 96с.

УДК 373.3.018-048.58(477)

Ю. О. Саєнко, А. С.Петряник, м. Мелітополь, Україна
Y.O. Saenko, A.S. Petryanik, Melitopol, Ukraine

НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анотація: У статті розглядається значення диференційованого підходу в навчально-виховному процесі. Авторами було проаналізовано емоційні сфери молодших школярів з даної проблеми, що дало змогу розкрити вплив диференційованого навчання на пізнавальний розвиток дитини та знайти відповідь на важливість розкриття даної проблеми. Диференційоване навчання позитивно впливає на всебічний розвиток особистості, що реалізується на всіх предметах навчально-виховного процесу. Як відомо, вчитель повинен володіти усіма прийомами впливу на учнів, які, у свою чергу, зумовлюють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Педагог за допомогою такого підходу до навчання може запобігти прогалинам у знаннях або усунути їх, вирівняти підготовку учнів до навчання, пробудити в них інтерес до засвоєння нового матеріалу. Дане дослідження не вичерпує усіх аспектів вивчення диференційованого навчання у початкових класах. Темою подальшої педагогічної розвідки може бути ресурс окремих дисциплін, які у взаємозв'язку з диференційованим навчанням, сприятимуть досягненню дидактичним цілям освітнього процесу.

Ключові слова: диференціація, диференційоване навчання, молодший шкільний вік, вчитель початкових класів.

Summary: The article considers the importance of a differentiated approach in the educational process. The author analyzed the emotional areas of junior schoolchildren on this problem, which allowed the opportunity to open the influence of differentiated learning on the cognitive development of the child and finding an answer to the importance of disclosing this problem. Differentiated learning positively influences the comprehensive development of the individual, which is realized on all subjects of the educational process. As you know, the teacher must possess all methods of influence on the students, which, in turn, lead to a better mastering of the educational material. By using this approach to teaching, a teacher can prevent gaps in knowledge or eliminate them, equalize the preparation of students to study, and awaken interest in them in learning new material. This study does not cover all aspects of the study of differentiated learning in elementary school. The topic of further pedagogical intelligence can be the resource of individual disciplines, which, in conjunction with differentiated learning, will contribute to the achievement of the didactic goals of the educational process.

Key words: differentiation, differentiated learning, primary school age, the teacher of elementary school.

Актуальність. Під актуальністю проблематики, можна розуміти наявність проблеми засвоєння навчального матеріалу молодших школярів. Діти, вступаючи до школи, мають індивідуальний рівень підготовленості в інтелектуальній сфері, тому в статті розглядаються аспекти індивідуального навчання дітей. Для використання диференційованого підходу педагогові потрібно визначити загальну підготовленість школярів до навчальної діяльності та сприйняття конкретного матеріалу.

Вчитель повинен особливо приділити увагу труднощам, які можуть виникнути в дітей під час засвоєння нового матеріалу. Саме диференційоване навчання може застерегти проблемам у засвоєнні навчального матеріалу школярів, якщо застосовувати в системі уроків диференційовані, індивідуальні та групові завдання.

Щоб виконати індивідуальний підхід потрібно весь процес виховання зробити диференційовано, а отже, цілеспрямовано, залежно від рівня розвитку фізичних умінь, розумових здібностей, індивідуальних психічних особливостей дитини, від характеру впливу на нього оточення. Індивідуальна робота – це діяльність вчителя-вихователя, яка враховує особливості розвитку кожної дитини.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблемами диференційованого навчання дітей молодшого шкільного віку займалися І. Унт, І. Чередов, М. Богданович, С. Логачевська, П. Гусак, В. Буряк, Л. Коваль, Н. Клокар, О. Ярошенко.

Мета статті – визначити освітні можливості диференційованого навчання у початкової школи для максимального розвитку пізнавальної сфери молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Період навчання в школі є якісно новим етапом розвитку дитини. Адже в цей в час розвиток здійснюється головним чином у процесі навчальної діяльності, і, отже, визначається ступенем включеності в неї самого школяра.

Відзначаючи важливість навчання протягом усього життя людини, С. Л. Рубінштейн писав, що в шкільні роки навчання належить особливо важлива роль; до цього періоду повністю можна віднести наступні положення: дитина розвивається, навчаючись. На думку психолога, «в цей період навчання є основним видом діяльності, в якій формується людина» [3]. І саме від педагога залежить з якою інтенсивністю у дитині сформується навчально-пізнавальний розвиток, аби навчальна діяльність школярів сприяла їхньому розвитку в навчально-виховному процесі.

Коли приходить час йти дитині до навчального закладу, збільшується кількість вимог до неї, очікувань, увага приділяється на тому, що учень «повинен», а не на тому, що він «хоче». Від таких особливостей до вимог, першокласник підсвідомо сензитивний до психологічного стресу. Педагогові потрібно так організувати навчально-виховний процес, щоб школяр не відчув протікання психологічних особливостей на той період навчання. Хоча, дитині приємно почуватися дорослішим, відповодальнішим, бачити, що усі сприймають його як школяра. Але це положення не спирається на аспектах загальних характеристик дітей. Цілком зрозуміло, таке становище викликає протилежні переживання: з одного боку, прагнення виправдати очікування, а з іншого – страх виявитися поганим учнем. Це все визначається емоційною сферою дитини, яка впливає на її розумову діяльність. Як відомо, найбільш ефективно інформація засвоюється, належним чином, у взаємодії з емоційним викладом матеріалу. Отже, потрібно якнайкраще володіти як методикою викладання усіх освітніх предметів, так і психолого-педагогічними особливостями дітей з різними віковими категоріями. Тільки так можливо дитину підготувати до життя школи.

Вище промовленим було сказано, що диференційоване навчання обумовлено, на сам перед, психолого-емоційним станом молодшого школяра. Адже дитина шести-семи років вже вміє підпорядковувати мотиви, володіти своїми емоціями, намагається співвідносити свої дії та бажання з діями й бажаннями оточуючих. Враховуючи протікання емоційно-психологічних процесів у навчанні дітей, сприяє ефективному засвоєнню знань [1].

Так наприклад, дитина, яка володіє здібностями до навчання, може мати девіантну поведінку – поведінка, яка не відповідає загальноприйнятим нормам у суспільстві. Внаслідок чого дитина не тільки порушує ці норми, але вона ще не використовує належним чином свій повний ресурс до засвоєння учбового матеріалу. Якщо такий учень є у класі, потрібно знайти такий диференційований підхід, щоб він був направлений на коректування поведінки та збільшення можливостей використання здібностей. Так наприклад, вчитель одночасно може провести перевиховання – виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості учня, та розвиток пізнавальної діяльності відповідно до здібностям.

Професійний обов'язок кожного педагога – помічати насамперед особистість учня, якнайточніше знати й розуміти її пізнавальні здібності, ставлення до навчального процесу, з метою його індивідуалізувати, а отже, «дійти» до кожної дитини.

Диференційоване навчання – давно відомий і найефективніший спосіб застосування індивідуального підходу до організації навчальної діяльності молодших школярів. Її головна мета – це забезпечення в навчально-виховному процесі умов для максимального розвитку здібностей, нахилів школярів завдяки врахуванню індивідуальних особливостей їхнього розвитку [4].

За допомогою психологічних спостережень, дослідів Заслужений учитель України Балахівської середньої школи С.П. Логачевська, у своєму класі виділяла три основні групи дітей.

Перша група – це учні, які мають високий інтелектуальний розвиток, вони знають багато казок, вміють розповідати (зв'язно), старанно виконують всі завдання, та, звичайно, вміють зосереджено працювати. Як правило, програмний матеріал засвоюють легко, свідомо запам'ятовують, охоче виконують вправи з логічним навантаженням.

До другої групи відносяться учні з достатнім розумовим розвитком. У них позитивне ставлення до навколишнього середовища, є бажання вчитися, але через нестійку увагу, невміння зосередитися на виучуваному, довго тримати в пам'яті новий матеріал, вчатьс я нижче своїх можливостей. На уроках активні, але матеріал засвоюють неглибоко. Темп виконання навчальних завдань середній.

І остання група третя – це діти, які, на жаль, у процесі засвоєння матеріалу зустрічаються з певними труднощами. Вони швидко втомлюються, мають нестійку увагу, слабо розвинена здатність до абстрагування,

низький рівень логічного мислення. Програмовий матеріал засвоюють повільно, поверхово, мають малий запас слів. В перші дні з'являється інтерес до навчання, але щоб цей інтерес не зник, учитель має систематично працювати з цими дітьми.. Слід планувати роботу так, щоб враховуючи індивідуальні особливості кожного учня.

Але хочеться наголосити, що один і той же учень з різних навчальних предметів може бути в різних групах. Наприклад, на уроці математики учень може бути в першій групі, бо у він має схильність до математики, а на уроці рідної мови – у другій або навіть у третій, бо у нього виникають труднощі з фонематичним слухом чи орфографічною грамотністю [2, с.19].

Диференціація має зовнішню форму, яка визначається у зміні організаційних умов, статус класів, груп, термін навчання тощо.

До способів диференційованого навчання відносять: навчання у створених спеціальних класах за певними ознаками (наприклад, класи підвищеного рівня або корекційного, класи для поглибленого вивчення предмета); робота гуртків, групові заняття, проекти, які виконують діти різного віку та з різними здібностями. Слід зауважити, що таке навчання здійснюється за програмами, які суттєво відрізняються від масової школи [4].

Для проведення диференційованого навчання педагогові потрібно знати загальну готовність учнів до навчальної діяльності та сприйняття конкретного матеріалу, зокрема:

- передбачати труднощі, які можуть виникнути в дітей під час засвоєння нового матеріалу;
- використовувати на уроці диференційовані, індивідуальні та групові завдання;

– робити перспективний аналіз: з якою метою проводяться такі завдання, навіщо їх треба використовувати саме на цьому етапі уроку, як далі продовжити роботу на уроках.

Диференційований підхід у навчанні – це створення вчителем маленьких груп у класі (з урахуванням особистісних якостей учнів, їх нахилів, інтересів, здібностей, рівня готовності) і організація навчально-виховної роботи, яка сприяє розвитку цих груп.

Кількість учнів у групі може змінюватися (залежно від різних видів діяльності). Мета диференційованого підходу в навчанні - підмітити у кожному учні його сильну сторону і дозволити їй втілитися в життя.

Завдання вчителя – побачити індивідуальність свого учня і зберегти її, допомогти дитині повірити в свої сили, здібностям, забезпечити його максимальний розвиток [5].

Не всі учні мають однакові здібності, але їх треба розвивати у кожного і на кожному уроці. Для цього потрібно підібрати систему вправ, які будуть сприяти розвитку мислення, уваги, уявлення та уяви дитини. Ці вправи повинні відповідати умовам: мати багато розв'язків та при їх розв'язуванні застосовувати інформацію з однієї теми і переносити її в іншу, тобто потрібно не забувати про систематичність таких вправ.

Самостійність – перша, і можливо, головна ознака мислення, її слід застосовувати на різних етапах засвоєння знань. Учні на доступному для них рівні виконують самостійні диференційовані роботи на всіх етапах уроку. Але найкращим видом діяльності, де формується мислення є письмова робота. При написанні процес мислення стає видимим: коротким і лаконічним.

Багато уваги можна приділити розвитку математичної мови, бо вона є основою мислення. Є такі види роботи: голосне коментування розв'язку; аналіз і судження іншого учня, аналіз розв'язку, доведення; ігри «Запитуй - відповідаю», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Що я знаю про фігуру, функцію?», «Що я бачу? Що я знаю? Що я можу?», «Злови помилку». Всі ці ігри спрямовані на усну роботу, яка потім переноситься на письмове конспектування своїх результатів мислення на основі узагальнення.

Значну увагу потрібно надати різним формами роботи з учнями. Якщо використовувати парну роботу з учнями, то всі діти мають різні індивідуальні диференційовані завдання, вони отримують можливість говорити, висловлюватися. Перевага роботи в парах – можливість самостійно виконати завдання, обмінятися ідеями з партнером. Вона сприяє розвитку навичок комунікації, вмінню переконувати і вести дискусію, викликаючи в них радісне відчуття успіху, руху вперед, творчість мислення. За такого навчання обдаровані учні мають можливість виконувати більший обсяг навчальних завдань, поєднаних обов'язковим підвищенням їх складності. Це сприяє інтелектуальному розвитку, стає ефективним засобом формування здібностей учнів.

Зростанню творчої активності учнів сприяють виконання диференційованих завдань: захист творчих робіт, розв'язування задач на кмітливість та встановлення відповідності, задач із помилками в умові, розгадування ребусів, кросвордів, складання пазлів та казок, де дійовими особами є математичні поняття, подорожі та конкурси-змагання [6]. Саме активність школярів допомагає педагогові максимально використати їхню пізнавальну діяльність на уроках.

Висновки та перспективи подальшого наукового пошуку. Отже, диференційоване навчання позитивно впливає на всебічний розвиток особистості, що реалізується на всіх предметах навчально – виховного процесу. Як відомо, вчитель повинен володіти усіма прийомами впливу на учнів, які, у свою чергу, зумовлюють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Педагог за допомогою такого підходу до навчання може запобігти прогалинам у знаннях або усунути їх, вирівняти підготовку учнів до навчання, пробудити в них інтерес до

засвоєння нового матеріалу. У процесі використання диференційованого підходу вчитель поглиблює й розширює знання, уміння й навички школярів, задовольняє їхні різноманітні пізнавальні запити.

Дане дослідження не вичерпує усіх аспектів вивчення диференційованого навчання у початкових класів. Темою подальшої педагогічної розвідки може бути ресурс окремих дисциплін, які у взаємозв'язку з диференційованим навчанням, сприятимуть досягненню дидактичним цілям освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Атемасова О. А. проблеми розвитку та корекція емоційної сфери молодшого школяра / О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2010. – 176 с.
2. Логачевська С.П. Диференціація – одна із форм інтерактивного навчання молодших школярів // Початкова школа. – 2006, – №10. – с.18-23.
3. Рибалко Є.Ф. Вікова та диференційна психологія / Є. Ф. Рибалко. – Пітер, 2001. – 221 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: [підручник для вищ. навч. закл.] / О. Я. Савченко. – К: Грамота, 2013. – 503 с.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://ukped.com/statti/teorija-navchannja/3262-dyferentsiivane-navchannia-tse-vrakhuvannia-indyvidualnykh-osoblyvostei-uchniv.html>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://moippo.mk.ua/attachments/article/A4..pdf>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://diplomba.ru/work/103486>

УДК37:17.022.1

Р.Л.Сойчук, м. Рівне, Україна / R.L.Soichuk (Rivne, Ukraine)
e-mail: ruslanasoichuk@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ СУТНОСТІ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті на основі теорії цінностей розкрито сутність понять «цінності», «смыслжиттєві цінності» та «сєнс життя» особистості. Досліджено, що цінності постають як ідеал, мірило, регулятор поведінки, результат діяльності, мета життєдіяльності особистості. Встановлено взаємозв'язок і взаємозалежність дефініцій у контексті осмислення проблеми смислу життя особистості: «смыслжиттєві цінності» як сукупність цінностей особистості, ідеалів, які визначають її смисл життя та відображають практичну реалізацію життєвої програми, та «сєнс життя» як продукт саморефлексії, що набувається упродовж життя і водночас доповнюється й зазнає змін, а також «ціль життя» як надзадача життєвого проекту особистості. Доведено, що в умовах гібридної війни нагально необхідним повинно стати прищеплення українській молоді смысложиттєвих цінностей як світоглядних засад української громадянської ідентичності та фундаменту консолідації українського суспільства й держави. Така зростаюча особистість вбачає сєнс життя у свободі й відповідальності за власне життя та життя країни як активного члена громадянського суспільства. Схарактеризовано динамічну складну систему смысложиттєвого конструктору зростаючої особистості в умовах відстоювання української державності. З'ясовано, що саме смысложиттєві цінності визначають сєнс життя особистості та визначають вектор подальшого розвитку культури суспільства й ствердження держави.

Ключові слова: цінності, смысложиттєві цінності, сєнс життя, ціль життя, особистість, культура, суспільство, держава.

Abstract. In the article, the essence of the concepts of "values", "meaning of life values" and "meaning of life" of the individual is disclosed on the basis of the theory of values. It is investigated that values appear as an ideal, a measure, a regulator of behavior, the result of activity, the personality purpose of livelihoods. Interconnection and interdependence of definitions in the context of the meaning of life problem comprehension of the individual are found: "meaning of life values" as a set of values of the individual, ideals that define its meaning of life and reflect the practical implementation of the life program, and the "meaning of life" as a product of self-reflection that is acquired during life, and at the same time is supplemented and undergoes changes, and the "goal of life" as an overhead task of a person's life project. It is proved that in the conditions of hybrid war it is urgently necessary to instill in the Ukrainian youth the meaning of life values as the ideological foundations of Ukrainian civic identity and the basis of the consolidation of Ukrainian society and the state. This growing personality sees the meaning of life in freedom and responsibility for his own life and life of a state as an active member of a civil society. The dynamic complex system of the meaning of life structure of a growing personality in the conditions of defending Ukrainian